

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET

1878. OCTOBER HÓ 6-IK ÉS 7-IK NAPJAIN

KOLOZSVÁRTT TARTOTT

RENDKIVÜLI KÖZGYÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE:

SZÁSZ DOMOKOS.

közjegyző.

KOLOZSVÁRTT.

NYOMATOTT STEIN JÁNOS M. KIR. EGYETEMI NYOMDÁSNÁL.

1878.

103922

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Első ülés, 1878. oct. 6.

Elnökölt: *Br. Kemény Gábor,*
főgondnok.

Jegyzett: *Szász Domokos,*
közjegyző.

I.) Elnök a fia szívélyes szavakkal idvezelvén rendkívüli egyházkerületi közgyűlésünk egybegyült tagjait, jelzi, hogy a folyó évi június 16-ik és következő napjain tartott r. egyházkerületi közgyűlésnek 70-ik j. k. sz. alatt kelt határozata értelmében az általa kötelességszerűleg egybehívott eme közgyűlésnek tárgya kizárólag azon módzatok és fenntartások körvonalozása s megállapítása, melyek mellett az erdélyi ref. egyházkerület hajlandó a többi hazai ref. egyházkerületekkel szorosabb összeköttetésbe lépni. Ezeknek előrebocsátása után a nagyfontosságú kérdést a közgyűlés tagjainak komoly figyelmébe ajánlva, a közgyűlést megnyitottnak nyilvánítja.

2.) Olvastatik az egyházkerületi közgyűlés tagjainak az állandó igazgató tanács által előterjesztett következő

N É V S O R A :

<p><i>I. Egyházkerületi főgondnokok.</i></p> <p>*Br. Kemény Gábor.
*Br. Bánffy Albert.
* Zeyk Károly.
Tisza László.
*Gr. Bánffy Miklós.
* Nagy Péter, püspök.</p> <p><i>II. Tiszteletbeli tag:</i></p> <p>Kovács Sándor.</p> <p><i>III. Az egyházkerület hivatalnokai:</i></p> <p>* Szász Domokos, közjegyző.
* Benkő János, közügyigazgató.</p>	* Benkő János, igazgató tanácsos (l. f.) Id. gr. Bethlen János ig. tan. * Gyarmathy Miklós, " " * Incze Mihály, " " *Dr. Kolosvári Sándor, " " * Lészai Ferencz, " " * Szász Béla, " " * Szabó Pál, " " *Br. Bánffy Dániel, " " *Dr. Jenei Viktor, " " * Vályi Pál, " " * Parádi Kálmán, " " és tanügyi előadó. *Bodor Antal: titkár.

- *Deák József: pénztárnok.
- *Szabó Ádám: számvevő.
- *Balogh György: ügyvéd.*)

IV. Egyházmegyei gondnokok, esperesek, jegyzők és képviselők.

A v.-hunyad-zarándi egyházmegyéből:

- Gr. Kún Kocsárd, főgondnok.
- Pogány György, „
- Gr. Toldalagi Viktor, „
- Bágya Károly, algondnok.
- Balogh Sándor, „
- Bodola János, „
- Kirényi Lajos, „
- Bartha Lajos, esperes.
- Jánó Albert, jegyző.
- Szilvasi László, képviselő.
- * Réthi Lajos, „

A gy.-fehérvári egyházmegyéből:

- Br. Kemény István, főgondnok.
- Barcsay Ákos, algondnok
- Br. Kemény László „
- * Elekes György, esperes.
- * Tókos Sándor, jegyző.
- Szilágyi Sándor, képviselő.
- Weress Sándor, „

A n.-enyedi egyházmegyéből:

- Br. Kemény István főg. (l. f.)
- Tisza László, (l. f.)
- Pogány Györgz, (l. f.)
- Gálfy István, algondnok.
- *Ifj. gr. Thoroczkay Miklós, alg.
- Szentpáli Ignác, alg.
- * Hegedüs Lajos, esperes.
- * Sándor János. jegyző.
- Gr. Thoroczkai Miklós, képvis.
- Gáspár János, képviselő.
- Zeyk Dániel, „
- Török Dániel, „
- Egy hely üres.

A kolozsvári egyházmegyéből:

- Nagy Péter, püspök, főgondnok, (l. f.)
- Incze Mihály, főgond. (l. f.)
- *Gr. Bánffy Béla, algond. (l. f.)
- *Dr. Szócs Emil, „
- * Szász Gerő, esperes,
- * Baló Sándor, jegyző.
- * Szabó Károly, képviselő.
- * Dr. Jenei Viktor, „ (l. f.)
- * Benedek József, „

A kolos-kalotai egyházmegyéből:

- *Gr. Csáky György, főgondnok.
- * Lészai Fereecz, „ (l. f.)
- * Lészai Lajos, „ (l. f.)
- Szentiványi Ferencz, algond.
- * Szakács István, esperes.
- * Benedek Pál, jegyző.
- Ifj. Zeyk Károly képviselő.
- * Timár Lajos képviselő.
- * Ignác Károly, „
- * Gyarmathi Zsigmond, képv.
- * Lészai Gyula, képviselő.
- * Páál Ferencz, „

A szilágy-szotnoki egyházmegyéből:

- Br. Bánffy Albert, főgond. (l. f.)
- Br. Wesselényi Miklós, algond.
- Br. Győrffy Lajos, algondnok.
- Toka Zsigmond, „
- Szabó Pál, esperes, (l. f.)
- * Nagy László, jegyző.
- Biró Károly, képviselő.
- Kiss Albert, képviselő.
- Szathmári Dániel, képviselő.
- Dulka Elek, „
- Súrányi Gyula „
- * Kiss Elek, „
- Lukács László, „
- Fábián Dániel „
- * Mezei Albert, „
- * Kiss Lajos, „
- Kerekes József „

*) Csak véleményezési joggal bíró tag.

A déési egyházmegyéből:

Br. Wesselényi Ferencz, főgond.
 Br. Bánffy Dániel, főg. (l. f.)
 Roth Pál, algondnok.

* Nagy Lajos, esperes.
 * Kónya László, jegyző.
 Szacsvai Sándor, képviselő.

Br. Bánffy Ernő, „
 * Dózsa Imre, „

A széki egyházmegyéből:

Br. Bánffy Déniel, főg. (l. f.)

Gr. Wass Albert, „
 Földvári József „

Br. Inczédi Zsigmond, algond.

Gr. Wass Ádám, „

Báthori Dániel, esperes.

* Csiszár László, jegyző.

* Br. Bánffy Dezső, képviselő.

* Boros József, „

* Pergő Márton, „

Ugron Sándor, „

Péter Antal, „

A nagy-sajói káptalanból:

Gr. Bethlen Sándor, főgondnok.

Cserényi Dániel, „

Gr. Bethlen Béla, algondnok.

* Bod Károly „

* Vályi Elek, decán.

Muzsnay Károly, jegyző.

Koós Ferencz, képviselő.

* Vályi Gábor, „

A görgényi egyházmegyéből:

Gr. Teleky Miklós, főgondnok.

* Gyárfás Domokos, „

Horváth Mihály, „

Br. Kemény Kálmán, algond.

Déési Sándor, „

Gr. Teleky Géza, „

Benkő János, esperes, (l. f.)

* Szabó József, jegyző.

* Br. Kemény György, képviselő.

Legifj. gr. Bethlen János, képv.

Bod Sándor, képviselő.

Gyárfás Benedek, „

Ercse Miklós, „

A marosi egyházmegyéből:

* Nagy Sámuel, főgondnok.

Gr. Tótdalagi Viktor, alg. (l. f.)

Botos Kálmán, algondnok.

Bereczky Sándor, „

Vályi Pál, esperes, (l. f.)

* Rákosi Lajos, jegyző.

Szász Károly, képviselő.

Ilyés István, „

Madaras János „

Sánta Károly, „

* Szentkirályi Sándor, képv.

Jenei József, képviselő.

Nagy Pál, „

Tóth Márton, „

Knöpler Vilmos, „

A kükküllői egyházmegyéből:

Szilvási Sándor, főgondnok.

Thuróczi Pál, „

Pallós István, algondnok.

Kinizsi Mihály, „

* Benedek Ferencz, esperes.

* Kovács Elek, jegyző.

Bartalus Sámuel, képviselő.

Nagy Domokos, „

Sámuel József, „

Szász Róbert, „

Dr. Magyari Károly, „

A n.-szebeni egyházmegyéből:

Zeyk Károly, főgond. (l. f.)

Br. Bánffy Jenő, főgondnok.

Kiss Károly, algondnok.

Timár Károly, „

* Szylyveszter Domokos, esp.

Szigethi Gy. István, jegyző.

Szalánczy Lőrincz, képviselő.

Az udvarhelyi egyházmegyéből:

- Id. gr. Bethlen János, fg. (l. f.)
 Gyárfás Domokos, fg. (l. f.)
 Br. Kemény Béla, főgondnok.
 Mihály Pál, algondnok.
 Gr. Haller János „
 * Solymosi István, esperes.
 Dáné Mózes, jegyző.
 Györke János, képviselő.
 Zagoni Mózes, „
 Kádár Domokos, „
 Kovács Mózes, „
 Kelemen János, „
 Karácson Mózes, „
 Bartha Miklós, „
 Szakács Mózes, „

Az erdővidéki egyházmegyéből:

- Székely Gergely, főgondnok.
 Lázár Mihály, „
 Lányi Sándor, algondnok.
 Bartha Sándor, „
 * Szász József, esperes.
 Zajzon Mihály, jegyző.
 Nagy Lajos, képviselő.
 Bartha János, képviselő.
 Nagy János, „

A sepsői egyházmegyéből:

- Székely Gergely, fg. (l. f.)
 Lázár Mihály, „ (l. f.)
 Béli István, algondnok.
 Ujvárosi József, „
 Silvester Dávid, „
 Csiszér Gábor, esperes.
 * Kisantal Sámuel, jegyző.
 * Csulak Zsigmond, | képviselő.
 * Fülöp Géza, „
 Tóth Zsigmond, „
 Nagy Sándor, „
 Császárs Bálint, „

Az orbai egyházmegyéből:

- Székely Gergely, fg. (l. f.)

- Lázár Mihály, fg. (l. f.)
 Csia Albert, algondnok.
 Donáth József, „
 Magyarosi Ferencz, esperes.
 Csákány József, jegyző.
 Incze György, képviselő.
 Demeter Sámuel „
 *Gr. Bánffy György. „
 Molnár Károly, „

A kézdi egyházmegyéből:

- Székely Gergely, fg. (l. f.)
 Lázár Mihály főgond. (l. f.)
 Kovács István, algondnok.
 Bodor Zsigmond, „
 * Szini János, esperes.
 Zajzon István, jegyző.
 Székely János, képviselő.
 Vitályos György, „
 Ifj. Kovács Károly, „
 Dr. Bartok György, „

*V. Püspöki vizsgálat alatti egyház-
községek gondnokai és képviselői:**A m.-vásárhelyi egyházközségből:*

- Dr. Antal László, főgondnok.
 Bodola János, képviselő.
 Wass Tamás, „

A fogarasi egyházközségből:

- Id. gr. Bethlen János, fg. (l. f.)
 Pánczél Károly, képviselő.

A déési egyházközségből:

- Dr. Szöcs Sámuel, főgondnok.

A sz.-udvarhelyi egyházközségből:

- Kassai Ignác, főgondnok.

A szászvárosi egyházközségből:

- Egy hely üres.

A kézdi-vásárhelyi egyházközségből:

- Kovács Áron, főgondnok.

A nagy-enyedi egyházközségből:

- Sándor Elek, főgondnok.

A sepsí-szt.-györgyi egyházközségből.

Daczó János, főgondnok.

A bukaresti egyházközségből:

Szabó Albert, főgondnok.

Gyárfás Albert, képviselő.

VI. Tanodák gondnokai és tanárai.

A nagy-enyedi főtanodától:

Br. Kemény István, főg. (l. f.)

Zejk Károly, főg. (l. f.)

Zeyk József, algondnok.

Gr. Bethlen Géza, „
Décsei Károly, tanár.

Ifj. Elekes Károly, „
Garda József, „

* Hegedüs János, „

* Herepei Károly, „

*Dr. Kovács Ödön, „

Lóthe Lajos, „

Makkai Domokos, „

Mihályi Károly, „

Székely Ferencz, „

A kolozsvári főtanodától:

Br. Bánffy Albert, főg. (l. f.)

Lészai Ferencz, főg. (l. f.)

Gyarmathi Miklós, alg. (l. f.)

* Debreczeni József, tanár.

* Geréb Márton, „

* Hegedüs István, „

* Jancsó Lajos, „

Parádi Kálmán, tanár, (l. f.)

* Sági László, „

* Sárkány Ferencz, „

* Szabó Sámuel, „

A m.-vásárhelyi főtanodától:

Dr. Antal László, főg. (l; f.)

Kabós László, algondnok.

Szentiványi Kálmán, alg.

* Bihari Sándor, tanár.

* Horváth Gáspár, „

Koncz József, „

* Mentovich Ferencz, tanár.

Pál Károly, tanár.

Urr György, „

Demeter Károly, tanár.

A sz.-udvarhelyi főtanodától:

Gyárfás Domokos, főg. (l. f.)

Nagy Lajos, főgondnok.

Gr. Haller János, „
Sebesi Ákos, algondnok.

* Bod Károly, tanár.

* Felegyházi Antal, tanár.

Gönczi Lajos, „

Kiss Ferencz, „

Szakács Mózes, tanár, (l. f.)

A zilahi főtanodától:

Id. br. Wesselényi Ferencz, fg. l. f.

Ifj. br. Wesselényi Fer. főg. (l. f.)

Br. Wesselényi Miklós, alg. (l. f.)

Sziksza Lajos, algondnok.

Keizler Imre, „

Baczó Gábor, tanár.

* Kerekes Sándor, tanár.

Török István, tanár.

Dr. Elekes Viktor, „

Berényi János, „

A szászvárosi középtanodától:

Gr. Kun Kocsárd, főgond. (l. f.)

Gr. Kun Géza, „

Gr. Kun István, „

Dr. Lészai László, algondnok.

Nagy Ignác, algondnok.

Dózsa Dénes, tanár.

Sándor János, „

A sepsí-szent-györgyi tanodától:

Székely Gergely, főg. (l. f.)

Donáth József, főg. (l. f.)

Lázár Mihály, főg. (l. f.)

Zatureczky Gábor, főgond.

Réz Farkas, „

Görög István, tanár.

A *-gal jelöltek a közgyűlésen jelen voltak.

A megjelent tagok névsorából a közgyűlés határozatképessége kitűnően, elnök afa a szervezeti törvény 4-ik fejezete értelmében, a közgyűlést törvényesen megalakultnak nyilvánítja.

3.) A közgyűlési tagok névsorának felolvasásával kapcsolatban Szász Domokos közjegyző afa megjegyzi, hogy ő e névsorba, mint kolozsvári egyházmegyei jegyző van bevezetve, holott ő e tiszteről a maga rendes utján lemondott s helyébe Baló Sándor afa személyében az új választás megejtetvén, erről a hivatalos jelentés a mélt. állandó igazgatótanácshoz felterjesztetett.

Főtiszt. püspök afa, mint az állandó igazgató-tanács elnöke, megjegyzi, hogy e fölterjesztés csak pár nappal ezelőtt adatván be, az állandó igazgatótanács nem tárgyalhatta, s ennél fogva kérdéses afa nevét a közgyűlési tagok sorába nem igathatta be.

Közgyűlésünk Baló Sándor afiának a kolozsvári egyházmegye jegyzőjévé megválasztása tényét tudomásul véve, őt a közgyűlés törvényes tagjának tekinti, de miután a f. évi egyházkerületi közgyűlés 70-ik sz. alatt kelt határozata értelmében jelen rendkívüli közgyűlésünknek a kijelölten kívül más tárgya nem lehet, megválasztott jegyző afiától a hivatalos eskü bevételét a r. közgyűlésre halasztja.

4.) Elnök afa bemutatja Szilvási László v.-húnyad-zarándi egyházmegyei főgondnok afa jelentését, mely szerint betegsége miatt a közgyűlésen nem jelenhet meg.

Sajnos tudásúl szolgál.

5.) Elnök afa fölhívására, titkár afa fölolvastván a f. évi egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 70-ik pontját, mely jelen közgyűlésünk tárgyát kijelöli, jelenti, hogy a kiküldött hetes bizottság feladatának megfelelt s javaslatát benyújtván, az állandó igazgató-tanács megtette arra, a maga észrevételeit s mindkét munkálat a közgyűlési tagok közt kiosztás végett ki van nyomtatva. Indítványozza, hogy tekintettel az ügy fontosságára, engedjen a közgyűlés időt a tagoknak a kiosztandó munkálatok tanulmányozására.

Közgyűlésünk elnök afa jelentését tudomásúl veszi, s javaslatát elfogadva, a közelebbi ülés idejéül holnap reggeli 9 órát tűzi ki.

Második ülés oct. 7-én.

Elnökölt: *b. Kemény Gábor*,
főgondnok.

Jegyzett: *Szász Domokos*,
közjegyző.

6. A múlt ülés jegyzőkönyve felolvastatván.

Hitelesítettik.

7. Elnök bemutatja:

a. Pogány György nagyenyedi egyházmegyei főgondnok afa jelentését, mely szerint, körülményei miatt, közgyűlésünkben részt nem vehet.

Sajnos tudásúl szolgál.

b. Székely János, kézdi egyházmegyei képviselő jelentését, mely szerint hivatalos elfoglaltsága miatt közgyűlésünkbe nem jelenhet meg.

Sajnos tudásúl szolgál.

8. Elnök afa előre bocsátva, hogy a tegnapi ülésen széteszlott hetes bizottsági munkálatok s az áll. ig. tanácsnak arra tett észrevételei a közgyűlési tagok előtt már ösmeretesekek lévén, javasolja, hogy azok felolvasottaknak tekintessenek s pontonként vétessenek részletes tárgyalás alá.

Elnök javaslatát közgyűlésünk helyeselvén, a beterjesztett munkálatokat általánosságban elfogadja s azokat részletes tárgyalás alá veszi.

9. A részletes tárgyalás rendén:

a) olvastatik a hetes bizottsági javaslat A) pontja, a mint következők:

A) A mi a legközelebb tartandó alkotmányozó zsinat helye, tagjainak száma, a választás módja s a tanácskozás ügyrendje iránt tervkészítéssel megbizott konventi (u. n. Budapesti) albizottság munkálatát illeti, erre nézve bizottságunk véleménye az, hogy azt egyházkerületünk azon módosítások szerint, melyeket arra a másik (u. n. Debreczeni) albizottság tett, egész terjedelmében fogadja el, kijelentésével annak, hogy a Budapesti albizottság munkálata 11-ik §-ében körvonalozott azon kedvezményt, mely szerint „egyházkerületünknek, részint a királyhágoántúli egyházkerületektől több tekintetben eltérő störténetileg kifejtett viszonyainál, részint azon körülménynél fogva, hogy törvényhozó hatalommal bi-

ró közgyűlése már van, tetszésére hagyatik, hogy a 2-ik §-ben kijelölt számban küldendő képviselőinek megválasztását minő módon kívánja eszközölni“, egyházkerületünk igénybe fogja venni, zsinati képviselőit azonban kész leendő annak idején a paritás elvének szem előtt tartásával választani, tekintettel arra, hogy az egyházi és világi elemnek a többi egyházkerületek részére megállapított számarányát a maga képviselői által alterálni nem akarja s erre nézve a közös elv szerinti eljárás szükségességét elősmeri.

E ponttal kapcsolatban Szász Béla, igazgatótanácsos, beadja a következő módosítványt:

Mondja ki az egyházkerületi nagyrabecsült r. k. közgyűlés, hogy az áll. ig. tanács idei 1392. sz. a. benyújtott 7-es bizottsági javaslat második és A) betűvel jegyzett kikezdésében a budapesti albizottsági munkálat 11 §-ének idézete után a szöveg következőleg állapítandó meg:

— — — „egyházkerületünk nem csak állandóan igénybe fogja venni, hanem annak idején megválasztandó zsinati képviselőinek minősültségére nézve is föntartja a maga teljes szabad-választási jogát.“

Beható vitatás után elnök afia szavazás alá bocsátja azon kérdést, hogy elfogadja-e a közgyűlés változatlanul a hetes bizottságnak A) pont alatt tett javaslatát? A szavazás megejtése folytán

Közgyűlésünk a hetes bizottság javaslatát változatlanul elfogadja.

b) Olvassatik a javaslat B) pontja, a mint következik:

B) A mi az egyházalkotmánytervezet készítésével megbizott konventi (u. n. Debreczeni) albizottság munkálatát illeti, erre nézve bizottságunk első észrevétele e tervezet általános határozmányainak 7-ik §-ére vonatkozik, mely így hangzik:

„7. §. Az egyházi törvényhozás jogát az országos egyházi törvényes zsinat gyakorolja s a zsinat által alkotott törvényt a zsinat módosíthatja vagy törölheti el.

Az erdélyi egyházkerület részére jelen törvényben foglalt fönttartások azonban később is, csak az erdélyi egyházkerületi közgyűlés beleegyezésével változtathatók meg.“

Bizottságunk véleménye szerint e §-re vonatkozólag határozottan hangsúlyozandó, hogy miután egyházkerületünket, a legfelsőbb felügyeleti jog sérelme nélkül, úgy a választott nemzeti fejedelmek alatt keletkezett alaptörvények, a Leopoldi Diploma s a legújabb keletkezett alkotmányos törvények szerint, valamint a több százados gyakorlatnál fogva is, az egyházi törvényalkotásnak, módosításnak és megszüntetésnek joga, minden királyi szentesítés vagy jóváhagyás szükséges-

sége nélkül, kétségbevonhatatlanul megilleti: ezen, az elődök által is, féltékenyen őrzött jogát egyházkerületünk egész beléletére és a történelmi fejlődés útján alakult saját szerű — szorosán egyházi és iskolai — élet-viszonyainak autonom meghatározására nézve fel nem adhatja és sértetlenül jövőre nézve is fönntartani kívánja, sőt melegen óhajtja, hogy a testvéregyházkerületek is a kebli törvényhozás e szép jogát a maguk részére kivívják és gyakorolják.

Midőn azonban bizottságunk egyházkerületünk részéről e jogfenn-tartás kijelentésére kiváló sulyt fektet, másfelől kijelentendőnek tartja azt is, hogy egyházkerületünk az öt ref. egyházkerületre nézve közös ügyekre s a többi egyházkerületekétől nem különböző egyházi viszonyokra nézve, az óhajtott egyesülés érdekében, a tervezett országos egyházi zsinatnak a mi egyházkerületünket is kötelező törvényalkotási jogát elősmeri és annak magát készségesen aláveti, önként értetvén, hogy mindaddig, míg a tervezett zsinat létre jön s az általa hozandó törvények szentesítettnek, a törvényhozás jogát minden egyházi és iskolai ügyekre nézve gyakorolja, a mint erről a debreczeni albizottság munkálatának, az általános határozatok tárgyzó részében, a 8-ik §. is említést tesz.

Ezek folytán, bizottságunk véleménye szerint, az idézett 7-ik §. következőleg volna módosítandó s illetőleg annak keretébe, egyházkerületünk részére, a következőkép szövegezendő fönntartások volnának becikkelyezendők:

7. §. Az egyházi törvényhozás jogát a közös ügyekben az országos egyházi törvényes zsinat gyakorolja s a zsinat által alkotott törvényeket csak törvényes zsinat módosíthatja, avagy törölheti el. Belügyekben az egyes egyházkerületek gyakorolják az egyházi törvényhozás jogát.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület részére a következő fönntartások igttattnak törvénybe:

„1. autonom törvényhozási hatalma az egyházkerületi belélet viszonyainak meghatározását, az egyházkerület kormányzati módját és kormányserveinek megállapítását illetőleg, jövőre is érintetlenül hagyatik;

2. alaptörvényeken nyugvó azon joga, hogy a házassági peresügyek végleges ellátása, a hirdetés alól való dispensatio azon egyházkerület egyházi forumai elé tartoznak, az állami törvényhozás e tárgyban hozandó újabb intézkedéséig, továbbra is fönmarad;

3. egyházközségeknek a papi javadalom kulcsa szerinti osztályozása, a kijelölés intézménye, és általában a papválasztási szabályok egész rendszere — ez idő szerint — hatályban marad;

4. fő- és középtandáink autonom állása és azoknak az egyházkerülethez való viszonya érintetlenül hagyatik.

Jelen törvényben igtatott ezen főntartások általában az erdélyi ev. ref. egyházkerület és a több egyházkerületek alkotmánya között létező eltérések később is csak az erdélyi egyházkerületi közgyűlés beleegyezésével módosíthatók.

E pontra vonatkozólag olvastatnak az állandó ig. tanácsnak következő észrevételei:

1.) Az egyh. alkotmánytervezet készítéssel megbízott konventi (n. n. debreczeni) albizottság munkálata 7-ik pontjára a hetes bizottság javaslata második kikezdése ezen szavai után „következő fenn-tartások.“ hozzáteendőnek javasolja: „és eltérések“ igtatatnak törvénybe.

2.) Ugyanezen munkálat 7-ik pontjára a 7-es bizottság által 2-ik alpont alatt tett javaslat ezen szavai után „azon egyházkerület egyházi forumai“ beigtatandónak véleményezi „illetőleg hatóságai“ elé tartoznak, sat.

Közgyűlésünk a B) pont alatt tett javaslatokat, az állandó ig. tanács hozzáadásával, elfogadja.

c) Olvastatnak a hetes bizottságnak az alkotmánytervezet Első Részére vonatkozó következő észrevételei:

A mi az Alkotmánytervezet Első Részének, I-ső, II-dik és III-dik fejezeteit illeti, melyek az egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületek alkotmányos szervezetét, jog- és hatáskörét körvonalozzák, jóllehet bizottságunk a fentebbiekben azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy egyházkerületünk részére a kebli törvényhozás joga, a maga teljességében, főntartandó s ez álláspont természetszerű követelménye az volna, hogy bizottságunk az alkotmánytervezetnek elősorolt fejezeteiben foglaltakat, mint az autonom törvényhozás körébe tartozókat, e véleményes jelentése rendjén merőben hallgatással mellőzze, mindazonáltal tekintettel arra, hogy az egyházi egész alkotmány főbb vonalainak mind az öt egyházkerületre vonatkozó feltüntetése egy megalkotandó alaptörvényben szükségesnek látszik; tekintettel továbbá arra is, hogy a testvéregyházkerületek s a mi egyházkerületünk alkotmányos szervezete között létező lényeges eltérések jelzése, már csak azoknak megösmertetése céljából is, kívánatosnak tetsző s tekintettel főként az általános határozatok 7-dik §-ének fentebb körvonalozott azon tételére, mely szerint a létező eltérések a végbemenendő codificatio után is csupán az erdélyi egyházkerület beleegyezésével lesznek módosíthatók s így részünkről jogeljátszás esélye fön nem forog: bizottságunk czélszerűnek tartja észrevételeket tenni e fejezeteknek is azon

§-eire, melyek a mi belszervezetünktől eltérő javaslatokat tartalmaznak s egyszersmind javaslatba hozni azoknak némi módosítását is.

Ezek szerint bizottságunk a következő megjegyzésekkel kíséri az alábbi §-eket, melyeket — világos áttekintés végett — egész szövegükben ide igtat, jelezvén egyszersmind a teendő módosítási javaslatokat s azoknak indokait.

1-ször. Az alkotmánytervezet I-ső fejezete B) pontjának 18 és 19-ik §-e így szól:

„A presbyterium tagjai a rendes vagy helyettes lelkész, illetőleg lelkészek, az egyházközségi gondnokok s az egyházközségi közgyűlés által, saját tagjai közül, a presbyterségre választott egyének.

„A presbyterek száma, a lelkészen vagy lelkészeken és gondnokokon kívül, az egyházközségek népességéhez képest következő:

50—200 lélekkel bíró egyházközségben	4—8
200—500	6—12
500—1000	8—16
1000—1500	10—20
1500—2000	12—24
2000—3000	14—28

Ezenfelül minden ezer lélek után legalább két, legfeljebb négy presbyter számítottatik.“

E §§-re vonatkozólag bizottságunk kimondandónak véli, hogy egyházkerületünk a keblei tanács alkotó elemeire s tagjainak számára nézve most fenálló szabályait továbbra is főtartja.

2 szor. Ugyanazon fejezet 24-dik §-e így hangzik:

„A ki a rendszeres választások közötti évek alatt a presbyteri képeességet elveszti, a presbyteriumból kilépni tartozik s az ilyenek helyére, valamint a halál, elköltözés s bármilyen más okok miatt támadt üres helyekre is, az egyházközség presbyterségre képes tagjai közül maga a presbyterium választ, titkos szavazattal, presbytert. A kiegészítés útján választott presbyterek, azok szolgálati idejének tartamára választatnak, a kik helyére léptek.“

Bizottságunk nem tartja helyesnek, hogy a presbyterium időközben önmagát egészítse ki, minthogy ez eljárás igen könnyen visszaélésekre vezethet s a képviselő elvével nem is összeegyeztethető. Ennélfogva e §-t oda módosítandónak véli, hogy az időközi választások végrehajtása is az egyházközség s illetőleg képviselői közgyűlés jogkörébe tartozik. Ha e módosítás a convent által el nem fogadtatnék, kijelentendőnek véljük, hogy az erdélyi egyházkerület saját törvényes gyakorlatát fenntartja.

3-szor. Ugyanazon fejezet 25-dik §-ének 10-ik alinéája így szól:

„A presbyterium választja, a gondnokokat kivéve, az egyház egyéb

közigazgatási tisztviselőit, úgy továbbá a tanítókat, énekvezéreket s az egyhközség egyéb hivatalnokait és szolgálait.“

E §-re vonatkozólag megjegyzendő, hogy az erdélyi egyhkerületben a tanítókat s énekvezéreket maga az egyhközség s illetőleg képviseleti közgyűlés választja s ez intézkedést egyhkerületünk továbbra is fönn kívánja tartani, nem lévén czélszerű az egyhközségeknek e jogát megrövidíteni.

4-er. Ugyanazon fejezet 26-ik §-ének első alineája így hangzik:

„A presbyterium elnökei a rendes lelkész, az egyhközségi főgondnok, vagy gondnok;

Ugyanazon §. harmadik alineája így szól:

„Ha pedig a gondnok, mint elnöktárs, nem jelenhetne meg a presbyteriumban, helyette a korára nézve legidősebb presbyter alkalmaztatik.“

Ez alienákra vonatkozólag bizottságunk kifejezendőnek véli, hogy a presbyteriumban való elnökösködéésre nézve egyhkerületünk a lelkésznek, esetleg az egyhközségi főgondnoknak „e g y e s“ elnökségét, mint egyhkerületünk történelmi multjában mélyen gyökerező intézményt továbbra is föntartja.

5-ször. Ugyanazon fejezet 27-ik §-e így hangzik:

„Az elnökök legalább minden évben egyszer, s ha a presbyterek egyharmad része, vagy általában a szükség kívánja, többször is összehívják a presbyteriumot.“

E §-re bizottságunk megjegyzi, hogy az „elnökök“ helyett az „elnökség“ kifejezés volna helyesebb, mely nem ellenkeznék sem az erdélyi egyhkerületben föntartandó egyes, sem a többi egyhkerületben divó kettős elnökség intézményével.

6-szor. Ugyanazon fejezet 28-ik §-e így szól:

„Érvényes határozathozatalra legalább is a presbyterek felének jelenléte szükséges, ha azonban ennyien a másodszori meghívásra sem jelennének meg, akkor a jelenlevők többsége határoz.“

Bizottságunk véleménye szerint azon kérdés eldöntése, hogy érvényes határozat hozatalára hány presbyter jelenléte szükséges, az egyes egyhkerületek keblü intézkedésének fönhagyandó.

7. Az egyházmegyékről szóló második fejezetnek 38. 39. és 41-ik §§-ei körvonalozzák az egyházmegyék alkatelemeit, összehívása módját s jelzik a kettős elnökséget.

Bizottságunk e §§-re vonatkozólag kijelentendőnek s illetőleg beczikkelyezendőnek véli, hogy egyhkerületünk egyházmegyéinek jelenlegi szervezetét továbbra is fönn kívánja tartani.

8. Ugyanazon fejezet 43-ik §-ének, mely az egyházmegyey közgyűlések jog- és hatáskörét írja körül, g) pontja így hangzik:

„Leányegyházaknak anyaegyházakká, vagy anyaegyházaknak leányegyházakká alakítása.“

Bizottságunk nem tartván helyesnek, hogy az egyházmegyei közgyűlések az egyházközségek létkérdései fölött végérvénnyel döntsenek, e §-t oda módosítandónak véli, hogy az egyházmegyei közgyűlések e tárgyban csak javaslatot tesznek.

9. Ugyanazon fejezet és §. k) pontja így szól:

„Képviselők választása egyházkerületi gyűlésekre.“

Bizottságunk e pontra megjegyzi, hogy a mi egyházkerületünkben az egyházkerületi képviselők választásának jogát kerületenként az egyes gyülekezetek gyakorolják, s nem tartanók indokoltnak az egyházközségekől e jogot jövőre elvonni s a helyett a másodfoku választás intézményet léptetni életbe.

E szerint a k) pontnál becikkelyezendő, hogy az erdélyi egyházkerületben az egyházkerületi képviselők választása jogát, az eddigi módon, továbbra is az egyházközségek presbyteriumai gyakorolják.

10. A z egyházkerületekről szóló harmadik fejezet 45-ik §-e így hangzik:

„Több egyházmegyének, az egyházi közigazgatás, kormányzás és rendtartás céljából, felsőbb hatósággá egyesülése alkotja az egyházkerületet.“

Bizottságunk már fennebb, az általános határozmányok 7-ik §-re tett észrevételei rendén, azon nézetének adván kifejezést, hogy az országos egyházi zsinat számára csupán a közösügyekben való törvényhozás joga tartandó fön, s a kebli ügyekbe e jog a testvér egyházkerületeknek is megadandó, épen úgy, miként azt az erdélyi egyházkerület tényleg gyakorolja, az idézett §-nek következő szövegezését ajánlja:

„Több egyházmegyének, az egyházkerület kebli ügyeiben a törvényhozás, az egyházi közigazgatás, kormányzás és rendtartás céljából felsőbb hatósággá egyesülése alkotja az egyházkerületet.“

11. Ugyanezen fejezet 46-ik §-e így hangzik:

„Az egyházkerületek területének módosítása vagy változtatása az illető egyházkerületek meghallgatásával a zsinat jogkörébe tartozik.“

Bizottságunk nézete szerint az egyes egyházkerületek, a történelmi fejlődés rendén azoknak kiegészítő részévé vált összes egyházközségeikkel, oly szerves élő testhez hasonlíthatók, melynek törzséről egy vagy több tagnak lemetzése oly nagyfontosságú életkérdés az illető egyházkerületre nézve, hogy ily mütét végrehajtása az első sorban az érdekelt egyházkerületnek teljes megnyugvása s beleegyezése nélkül a legválságosabb rázkódásokat idézhetné elő. E szerint bár készséggel beleegyezőnk abba, hogy e tárgyban az utolsó szó az országos egyházi zsinaté legyen, de viszont megkivánjuk azt is, hogy erre nézve az

egyes egyházkerületek nem csupán az egyszerű véleménynyilvánítás jogát gyakorolják, hanem egyszersmind azon jogot is, hogy beleegyezésük nélkül saját testükön ily nevezetes műtét még a zsinat által se legyen végrehajtható. Az idézett §. tehát következőleg volna szövegezendő:

„Az egyházkerületek területeinek módosítása vagy változtatása, az illető egyházkerületek **beleegyezésével**, a zsinat jogkörébe tartozik.

12. Ugyanazon fejezet 47—53 §§-eiben foglalt javaslatokkal szemben, melyek az egyházkerületi közgyűlés tagjainak számát, tartása idejét, egybehívását, elnökségét, valamint jog- és hatáskörét körvonalozzák, bizottságunk kimondandónak s az alaptörvénybe becikkelyezendőnek véli, hogy egyházkerületünk közgyűlésének mostani szervezetét, jog- és hatáskörét a maga teljességében jövőre is fönntartja, kivéven a negyedik fejezet 81-ik §-ban felsólt s bizottságunk véleménye szerint is olyanoknak elfogadandó közös ügyeket, melyek — mint alább jelezni fogjuk — a zsinati törvényhozás tárgyai közé felveendők.

13. Az országos egyházi gyűlésről szóló negyedik fejezet 54-ik §-e így hangzik:

„A magyarországi reformált egyház törvényhozó és legfőbb intézkedő gyűlése: **a zsinat.**“

Bizottságunk azon fentebb fölfejtett elvi álláspontjából kifolyólag, mely szerint a zsinat törvényhozó hatatmát csakis a közös ügyekre kell kiterjeszteni s a kebli törvényhozás joga az egyes egyházkerületek számára fönntartandó, e §-nek következő szövegezését ajánlja:

„A magyarországi reformált egyháznak a **közös ügyekben** törvényhozó s legfőbb intézkedő gyűlése: **a zsinat.**“

14. Ugyanazon fejezet 56-ik §-e így szól:

„Hivataluknál fogva tagok: a ref. egyházkerületek mindenikének püspökei, az erdélyi egyházkerületnek hivatalára legidősebb főgondnoka“ stb.

Tekintettel arra, hogy egyházkerületünkben a püspök is egyházkerületi főgondnok s esetleg hivatalára nézve is legidősebb, miután ő már püspöki hivatalánál fogva is zsinati tag, az idézett §-nek e tétele: „hivatalára legidősebb főgondnoka“ bizottságunk véleménye szerint kiegészítendő e jelzővel: „világi“.

15. Ugyanazon fejezet 81-ik §-ének 1-ső pontja így hangzik:

„A zsinat jog- és hatáskörébe tartozik:

1. **A törvényhozás**, melynek tárgyai:

- a) az egyház alkotmányának megállapítása módosítása;
- b) az egyhkerületek felosztása, helyrajzi meghatározása, az illető egyhkerületek és az országos egyházi tanács meghallgatásával;
- c) az isteni tisztelet alakjának és rendjének megállapítása;
- d) az ünnepek meghatározása;
- e) az egyházi hivatalnokok hatáskörének, eljárásának, magukvisetének szabályozása; valamint a rájuk vonatkozó fegyelmi rendnek megállapítása;
- f) egyházi fegyelem;
- g) lelkészképzés, választás és felavatás;
- h) iskolaügyben az országos egyházra vonatkozó eljárás;
- i) adózási rendszer;
- k) országos segélypénztár felállítása;
- l) egyházi törvényhozás vagy bíráskodás szabályozása;
- m) egyházi törvények magyarázása.

Bizottságunk véleménye szerint, tekintettel az általános határozatok 7-ik §-nek 2-ik alienájában körvonalozott föntartásokra s az 54-ik §-ben tett módosításra, az a) pont így szövegezendő:

„Az egyház alkotmányának megállapítása és módosítása **a közös viszonyokban és ügyekben.**“

Tekintettel a fentebbi 11-ik pont alatt fölfejtettekre, a b) pont így szövegezendő:

„Az egyházkerületek felosztása, helyrajzi meghatározása, az illető egyhkerületek beleegyezésével és az országos egyházi tanács meghallgatásával.“

Tekintettel arra, hogy az istentisztelet alakja s rendje részleteinek közös törvényhozás útján való megállapítása s egyformásítása nem kivihető s csak megkísértése is alig indokolható, a c) pont így szövegezendő:

„Az isteni tisztelet alakja és rendje főbb vonásainak megállapítása.“

Tekintettel az általános határozatok 7-ik §-ében a mi egyházkerületünk részére körvonalozott fenntartások 3-ik alineájára, a g) pontnál kifejezendő s illetőleg becikkelyezendő, hogy az erdélyi egyházkerület érvényben levő papválasztási szabályait ez idő szerint föntartja, valamint azoknak e jövőben való megváltoztatása vagy módosítása jogát is. E szerint a g) pont így szövegezendő:

„Lelkészképzés, választás és felavatás, tekintettel az általános határozatok 7-ik §-ében az erdélyi egyházkerület részére becikkelyezett 3-ik föntartásra.“

Tekintettel arra, hogy az erdélyi egyhkerület a házassági peres ügyekben való törvénykezést kivételesen gyakorolja, ez úgy közös

törvényhozás tárgyát nem képezhetvén, az l) pontnál e különlegesség kifejezendő. E szerint az l) pont így szövegezendő:

„Egyházi törvénykezés vagy bíraskodás szabályozása, kivéve az erdélyi egyházkerületben a házassági peres ügyeket.“

Tekintettel arra, hogy bármely törvényhozó testületet csupán az általa hozott törvények magyarázásának joga illeti meg, bizottságunk véleménye szerint, az m) pont így szövegezendő:

„Az általa alkotott egyházi törvények magyarázása.“

16. Az országos egyházi tanácsról szóló ötödik fejezet 83-ik §-e így hangzik:

„Az országos egyházi tanács a magyarországi reformált egyház legfőbb kormányzó és közigazgatási hatósága.“

Miután bizottságunk véleménye szerint az országos egyházi zsinat számára csupán a közös ügyekben való törvényhozás hatalma tartandó fenn, ez álláspont észszerű követelménye az, hogy az országos egyházi tanács is, mint a zsinat kifolyása, csupán a közös ügyekben gyakorolja a magyarországi ref. egyház legfőbb kormányzó és közigazgatási hatalmát. Különben is, ha e hatalom az egyházi közigazgatás és kormányzás minden ágára kiterjesztetnék, az egyes egyházkerületek s az egyetemes egyház is a merev hatalmi összpontosság veszélyének volna kitéve. Ezekből kifolyólag bizottságunk az idézett §. következő szövegezését ajánlja:

„Az országos egyházi tanács a magyarországi reformált egyháznak a közös ügyekben legfőbb kormányzó és közigazgatási hatósága.“

E Részszel kapcsolatban olvastatnak az áll. igazgató tanácsnak annak némely pontjaira tett következő javaslatai:

1) Az alkotmánytervezet Első Részének II-ik fejezete 43-ik §. g) pontjára a hetes bizottság által a 8-ik pont alatt javaslatba hozott módosításnak következő szövegezését ajánlja: leányegházaknak anyaegyházakká, vagy anyaegyházaknak leányegházakká alakítása felett javaslatot tesznek (t. i. az egyházmegyék) **végérvényesen azonban az egyházkerületi közgyűlés határoz.**

2) Ugyanazon rész III-ik fejezet 46. pontjára a hetes bizottság által a 11. pont alatt tett javaslat ezen szavai után „az illető egyházkerületek“ a **„beleegyezésével“** szó kihagyásával hozzáteendőnek javasolja **„beleegyezésének mulhatlan feltétele mellett“** a zsinat jogkörébe tartozik.

3) Ugyanazon rész IV. fejezet 56-dik pontját, a hetes bizottság által 14. pont alatt tett javaslat elfogadásával, a következőleg kívánja

szövegeztetni: Hivataluknál fogva tagok: **a magyar ref. egyházkerületek püspökei**, az erdélyi stb.

Ugyanazon rész és fejezet 81-ik §. b) pontjára a hetes bizottság által ajánlott módosítás ezen szavai után „az illető egyházkerületek“ a **„beleegyezésével“** szó kihagyásával hozzáteendőnek javasolja **„beleegyezésének mulhatlan feltetele mellett“** és az országos stb.

4) Ugyanezen rész és fejezet és §. d) pontja ezen részét „biblia fordítás ügyében felügyeletet gyakorol“ következőleg kívánja módosítani: **„a hivatalos használatra szolgáló bibliafordítás ügyében felügyeletet gyakorol stb.“**

5) Ugyanazon rész V-ik fejezet 92-ik §. e) pontja első szava után „intézkedik“ hozzáteendőnek javasolja **„a törvényhozás kivételével“** oly ügyekben is stb.

Közgyűlésünk az Alkotmány Tervezet I-ső részére vonatkozó javaslatait a hetes bizottságnak, az állandó igaztanács által azokra tett módosítványokkal s részint kiegészítő észrevételekkel, elfogadja, azon kivétellel, hogy a III-ik fejezet 46 §-ére a hetes bizottság által a 11. pont alatt, valamint a IV-ik fejezet 81-ik §. b) pontjához az állandó igazgató tanács által ajánlott módosítás helyett a következő szövegeztést állapítja meg: **„előleges beleegyezése feltetele mellett.“**

d) Olvassatnak a hetes bizottságnak az alkotmány-tervezet II-ik Részére vonatkozó következő javaslati:

„A mi az alkotmánytervezetnek „Az egyházi bíróságok vagy törvényszékekről“ szóló második részét illeti, erre nézve bizottágunk csupán a következő megjegyzésekre szorítkozik.

Az egyházközségi bíróságról szóló A) pont 108-dik §-e így hangzik:

„Büntetések: a vétség fokozatához képest intés, feddés és bíróság; ismétlés esetében hivataltól felfüggesztés, presbyterségtől, választói jogtól megfosztás s ha még továbbra is megmaradna a vétségben, a polgári bírósághoz bejelentés.“

Bizottságunk véleménye szerint nem volna czélszerű az egyházközségi bíróságoknak a presbyterségtől és a választási jogtól való megfosztás hatalmát megadni, mert ez által veszélyes visszaélésnek útja nyílnék. E hatalommal az egyházmegyei törvényszékek ruházandók föl, mint első foku ítélő hatóságok.

Az egyházmegyei törvényszékről szóló B) pont 109-dik §-e így hangzik:

„Az egyházmegyei törvényszéket alkotják: az esperes, mint elnök, vagy akadályoztatása esetében a segédgondnok és az egyházmegyei tanácsbírák.“

Tekintettel arra, hogy a mi egyházkerületünkben a segédgondnoki intézmény nem létezik, e §. következőleg kiegészítendő:

„Az egyházmegyei törvényszéket alkotják: az esperes, mint elnök, vagy akadályoztatása esetében a segédgondnok és az egyházmegyei tanácsbírák, illetőleg az erdélyi egyházkerületben az egyházmegyei gondnokok.“

Az egyházkerületi törvényszékről szóló C) pontra nézve bizottságunk véleménye szerint kijelentendő, hogy egyházkerületi törvényszékünknek fennálló szervezetét, úgy a tanárookra, mint a többi egyházi személyekre nézve, érintetlenül fönntartjuk s e fönntartás becikkelyezését kívánjuk.

Az országos egyházi főtörvényszékről szóló D) pont alatti javaslatokra nézve, bizottságunk véleménye szerint, kimondandó, hogy egyházkerületünk az országos egyházi törvényszéket a maga részére is elősmeri, mint legfőbb ítélő hatalmat:

a) a semmisségi esetekben, mint semmitőszéket;

b) azon ügyekben, melyek egyházkerületi törvényszékünk által csak első bíróságilag láttatnak el, mint felfolyamodási törvényszéket
Egyházkerületünknek e nyilatkozata becikkelyezendő.

Közgyűlésünk a hetes bizottságnak az alkotmánytervezet II-dik Részére vonatkozó összes javaslatait elfogadja azon változtatással, hogy az egyházmegyei törvényszékről szóló B) pont 109-ik §-ében az általa ajánlott módosítás ezen szavainak: „illetőleg az egyházmegyei gondnokok“ kihagyásával a szöveg következőleg állapittatik meg: „Az erdélyi egyházkerületben fönntartatik a jelenlegi szervezet.“

c) Olvastatik a hetes bizottságnak az Alkotmánytervezet III-dik Részére vonatkozó következő javaslata:

A mi az alkotmánytervezetnek az iskolaügyről szóló harmadik részét illeti, bizottságunk kijelentendőnek véli, hogy egyházkerületünk fő- és középtanodáinak saját szerű autonom állását és azoknak az egyházkerülethez való viszonyát jövőre is fönntartja.

A kérdés részletére nyilatkozatát akkor teendi meg, midőn az iskolaügyre vonatkozó törvényjavatlat elkészül.

Közgyűlésünk a hetes bizottságnak az alkotmánytervezet III-ik Részére vonatkozó javaslatát elfogadja.

d) Olvastatnak a hetes bizottságnak az Alkotmánytervezet IV-dik Részére vonatkozó következő javaslatai:

Az alkotmánytervezetnek a magyar ref. egyházban a tisztviselőkre, hivatalnokokra, egyes egyháztagokra, általában a belrendtartásra vonatkozó törvényekről szóló IV-dik Részében a harmadik fejezet 173-ik §-e így hangzik:

„A püspök az egyhkerület kebelében működő, tudományukkal, valódi lelkipásztori jellemükkel és kormányzói bölcseségükkel kitünő, felszentelt lelkipásztorok közül élethossziglan választatik, a z egyházközségek presbyteriuma által.“

Tekintettel arra, hogy a püspökválasztást az erdélyi kerület alkotmánya értelmében nem az egyházközségek presbyteriumai, hanem a kerületi közgyűlés hajtja végre, s különben is a választás mikéntjének megállapítása kebeli ügy, bizottságunk véleménye szerint az idézett §-nek e befejező kifejezése: „az egyhközségek presbyteriumai által“ helyett ez teendő: „mindenik egyházkerületnek saját rendtartása szerint.“

Ugyanazon fejezetnek 174-ik §-e így szól:

„A megválasztott püspök az egyházkerületi közgyűlés által erősítettik meg; hivatalába az esperesi kar által egész ünnepélyességgel állittatik be s eskettetik föl.“

Tekintettel arra, hogy a választott püspök megerősítése s fölavatása tárgyában az erdélyi egyházkerületben a többiekétől jelentékenyen eltérő szokás divik, az idézett §-nek következő szövegezését javaljuk:

„A megválasztott püspök az illető egyhkerületek saját rendszabályai szerint erősítettik meg s állittatik be hivatalába.“

Ugyanazon fejezetnek 175-ik §-e így hangzik:

„A püspöki hivatal üresedésbe jó: végleges lemondás, halál, törvényszéki elmozdítás által; vagy ha az illető püspök más egyházkerületbe választatik meg lelkipásztornak.“

Tekintettel arra, hogy ha egy más egyházkerületben lelkipásztorra választás ténye már magában véve megszüntetné az illető püspök püspöki hivatalát, felette könnyű volna bárkit püspöki hivatalától elmozdítani, bizottságunk az idézett §-t kiegészítendőnek tartja a következő hozzátétellel: „és a választást elfogadja.“

Végül ugyanazon fejezet 176-ik §-nek a) b) c) d) és e) alienáit bizottságunk, tekintettel arra, hogy a püspöki különös kötelességek

szabályozása az egyes egyhkerületeknek sajátos viszonyaik szerinti keblí feladata, kihagyandóknak véli s a helyett az idézett §. végét e szavakkal kiegészítendőnek javallja:

„A püspöki különösebb kötelességeket mindenik egyházkerület maga határozza meg.“

Ha e módosítás el nem fogadtatik, becikkelyezendő lesz, hogy az erdélyi egyházkerület a püspöki különösebb kötelességeket keblíleg szabályozza.

Közgyülésünk a hetes bizottságnak az alkotmánytervezet IV-dik Részére vonatkozó javaslatait elfogadja s ezek folytán egyházkerületünknek a konventi albizottságok munkálataira vonatkozó nyilatkozata a következő szövegezésben állapittatik meg:

Az erdélyi e. v. ref. egyházkerületnek a konventi albizottságok munkálataira vonatkozó

Nyilatkozata.

A legközelebb tartandó alkotmányozó zsinat helye, tagjainak száma, a választás módja s a tanácskozás ügyrendje iránt tervkészítéssel megbizott konventi (u. n. Budapesti) albizottság munkálatát egyhkerületünk azon módosítások szerint, melyeket arra a másik (u. n. Debreczeni) albizottság tett, egész terjedelmében elfogadja, kijelentésével annak, hogy a Budapesti albizottság munkálata 11-ik §-ében körvonalozott azon kedvezményt, mely szerint „egyházkerületünknek, részint a királyhágotntúli egyhkerületektől több tekintetben eltérő s történetileg kifejtett viszonyainál, részint azon körülménynél fogva, hogy törvényhozó hatalommal bíró közgyülése már van, tetszésére hagyatik, hogy a 2-ik §-ben kijelölt számban küldendő képviselőinek megválasztását minő módon kívánja esz közölni,“ egyhkerületünk igénybe fogja venni, zsinati képviselőit azonban kész leend annak idején, a paritas elvének szem előtt tartásával választani, tekintettel arra, hogy az egyházi és világi elemnek a többi egyhkerületek részére megállapított számarányát a maga képviselői által alterálni nem akarja s erre nézve a közös elv szerinti eljárás szükségességét elősmeri. A mi:

Az egyházalkotmánytervezet készitással megbizott konventi (u. n. Debreczeni) albizottság munkálatát illeti, erre nézve egyhkerületünk első észrevétele e tervezet általános határozmányainak 7-dik §-ét illeti, melyre vonatkozólag egyházkerületünk megkívánja, hogy annak keretébe, egyhkerületünk részére, a következő föntartások czikkelyztessenek be.

„7. §. Az egyházi törvényhozás jogát a közös ügyekben az országos egyházi törvényes zsinat gyakorolja s a zsinat által alkotott törvényeket csak törvényes zsinat módosíthatja, avagy törölheti el. Belügyekben az egyes egyházkerületek gyakorolják az egyházi törvényhozás jogát.

„Az erdélyi ev. ref. egyházkerület részére a következő föntartások és eltérések igtattatnak törvénybe:

„1. autonom törvényhozási hatalma, az egyházkerületi belélet viszonyainak meghatározását, az egyházkerület kormányzati módját és kormánysszerveinek megállapítását illetőleg, jövőre is érintetlenül hagyatik;

„2. alaptörvényeken nyugvó azon joga, hogy a házassági peres ügyek végleges ellátása, a hirdetés alól való dispensatio azon egyházkerület egyházi forumai illetőleg hatóságai elő tartoznak, az állami törvényhozás e tárgyban hozandó újabb intézkedéséig, továbbra is fönmarad;

„3. egyházközségeinek a papi javadalom kulcsa szerinti osztályozása, a kijelölés intézménye, és általában a papválasztási szabályok egész rendszere — ez idő szerint — hatályban marad.

„4. fő- és középtanodáinak autonom állása és azoknak az egyházkerülethez való viszonya érintetlenül hagyatik.

„Jelen törvényben igtatott ezen föntartások s általában az erdélyi ev. ref. egyházkerület és a több egyházkerületek alkotmánya között létező eltérések később is csak az erdélyi egyházkerületi közgyűlés beleegyezésével módosíthatók.

A mi továbbá:

1-ször. Az alkotmánytervezet I-ső Rész első fejezete B) pontjának 18 és 19-ik §§-eit illeti:

Ezekre vonatkozólag egyházkerületünk kimondja, hogy a kebli tanács alkotó elemeire s tagjainak számára nézve most fenálló szabályait továbbra is fönntartja.

2-ször. Ugyanazon fejezet 24-dik §-ére vonatkozólag egyházkerületünk megjegyzi, hogy nem tarja helyesnek, miszerint a presbyrium időközökben önmagát egészítse ki, minthogy ez eljárás igen könnyen visszaélésekre vezethet s a képviselő elvével nem is összeegyeztető. Ennélfogva e §-t oda módosítandónak véli, hogy az időközi választások végrehajtása is az egyházközség s illetőleg képviselői közgyűlés jogkörébe tartozik. Ha e módosítás a convent által el nem fogadtatnék, kijelenti, hogy saját törvényes gyakorlatát fönntartja.

3-szor. Ugyanazon fejezet 25-ik §-ének 10-ik alineájára vonatkozólag egyhkerületünk megjegyzi, hogy nálunk a tanítókat s énekevezéeket maga az egyházközség s illetőleg képviseleti közgyűlés választja s ez intézkedést egyhkerületünk továbbra is fönn tarja, nem lévén czélszerű az egyházközségeknek e jogát megrövidíteni.

4-er. Ugyanazon fejezet 26-dik §-ének első alineájára vonatkozólag egyhkerületünk kijelenti, hogy a presbiteriumban való elnökösködéésre nézve a lelkésznek, esetleg az egyházközségi főgondnoknak „eggyes” elnökségét, mint egyhkerületünk történelmi multjában mélyen gyökerező intézményt, továbbra is föntartja.

5-ször. Ugyanazon fejezet 27-ik §-ére vonatkozólag egyhkerületünk megjegyzi, hogy az „elnök” helyett az „elnökség” kifejezés volna helyesebb, mely nem ellenkeznék sem az erdélyi egyhkerületben föntartandó egyes, sem a többi egyhkerületekben divó kettős elnökség intézményével.

6-szor. Ugyanazon fejezet 28-ik §-ében érintett azon kérdés eldöntése, hogy érvényes határozat hozatalára hány presbyter jelenléte szükséges, egyhkerületünk véleménye szerint, az egyes egyházkerületek kebli intézkedésének hagyandó fönn.

7. Az egyházmegyékről szóló második fejezetnek 38, 39 és 41-ik §§-eire vonatkozással, egyházkerületünk kilelenti, hogy egyházmegyéinek jelenlegi szervezetét továbbra is föntartja.

8. Ugyanazon fejezet 43-ik §-ének, g) pontját egyhkerületünk oda módosítandónak véli, hogy az egyházmegyei közgyűlések a leányegházaknak anyaegházakká, vagy anyaegyházak leányegházakká alakítása kérdésében csak javaslatot tesznek, végérvényesen azonban az egyházkerületi közgyűlés határoz.

9. Ugyanazon fejezet és §. k) pontjánál egyházkerületünk beczikkelyezését kívánja annak, hogy az erdélyi egyhkerületben az egyhkerületi képviselők választása jogát, az eddigi módon, továbbra is az egyházközségek presbyteriumai gyakorolják.

10. Az egyházkerületekről szóló harmadik fejezet 45-ik §-nek következő szövegezését ajánlja:

Több egyházmegyének, az egyhkerület kebli ügyekben a törvényhozás, az egyházi közigazgatás, kormányzás és rendtartás czéljából felsőbb hatósággá egyesülése alkotja az egyházkerületet.“

11. Ugyanazon fejezet 46-dik §-ét következőleg kívánja szövegeztetni.

„Az egyhkerületek területeinek módosítása vagy változtatása, az illető egyhkerületek előleges beleegyezésének feltétele mellett, a zsinat jogkörébe tartozik.“

12. Ugyanazon fejezet 47—53 §§-eiben foglalt javaslatokkal szemben, melyek az egyhkerületi közgyűlés tagjainak számát, tartása idejét, egybehívását, elnökségét, valamint jog- és hatáskörét körvonalozzák, egyházkerületünk annak kimondását s az alaptörvényben becikkelyezését kívánja, hogy közgyűlésének mostani szervezetét, jog- és hatáskörét, a maga teljességében, jövőre is föntartja, kivévén a negyedik fejezet 81-ik §-ében felsorolt közös ügyeket, melyek a zsinati törvényhozás tárgyai közé felveendők.

13. Az országos egyházi gyűlésről szóló negyedik fejezet 54 §-ét — azon elvi álláspontjából kifolyólag, mely szerint a zsinat törvényhozó hatalmát csak is a közös ügyekre kell kiterjeszteni s a kebli törvényhozás joga az egyes egyhkerületek számára föntartandó — egyhkerületünk következőkép módosítandónak véli:

„A magyarországi reformált egyháznak a közös ügyekben törvényhozó s legfőbb intézkedő gyűlése: a zsinat.“

14. Tekintettel arra, hogy egyhkerületünkben a püspök is egyhkerületi főgondnok s esetleg hivatalára nézve is legidősebb, miután ő már püspöki hivatalánál fogva is zsinati tag, ugyanazon fejezet 56. ik §-nek e tételét: „hivatalára legidősebb főgondnok a“ egyhkerületünk kiegészítendőnek tartja e jelzővel: „világi,“ s ugyanazon §-nek a tagokra vonatkozó első kikezdése, mely így hangzik: „a ref. egyházkerületek mindenikének püspökei így szövegezendő: a magyar ref. egyházkerületek püskökei.“

15. Ugyanazon fejezet 81-ik §. 1-ső pontjának a) alienája, így szövegezendő:

„Az egyház alkotmányának megállapítása és módosítása a közös viszonyokban és ügyekben.“

a b) pont így szövegezendő:

„Az egyházkerületek felosztása, helyrajzi meghatározása, az illető egyházkerületek előleges beleegyezésének feltétele mellett és az országos egyházi tanács meghallgatásával.“

a c) pont így szövegezendő:

„Az isteni tisztelet alakja és rendje főbb vonásainak megállapítása.“

a g) pont így szövegezendő:

„Lelkészképzés, választás és felavatás, tekintettel az általános határozatok 7-ik §-ében az erdélyi egyházkerület részére becikkelyezett 3-ik föntartásra.“

az l) pont így szövegezendő:

„Egyházi törvénykezés vagy biráskodás szabályozása, kivéve az erdélyi egyhkerületben a házassági peres ügyeket.“

az m) pont így szövegezendő:

„Az általa alkotott egyházi törvények magyarázása.“

Az országos egyházi gyűlésről szóló 4-ik fejezet 81-ik §. b) pontjának d) alienája e szava után: „intézkedik“ hozzátendő: „hivatalos használatra szolgáló“.

16. Az országos egyházi tanácsról szóló ötödik fejezet 83-ik §-enek egyházkerületünk, álláspontjából kifolyólag, következő szövegezését kívánja.

„Az országos egyházi tanács a magyarországi reformált egyháznak a közös ügyekben legfőbb kormányzó és közigazgatási hatósága.

Az országos egyházi tanácsról szóló 5-ik fejezet 92-ik §-e c) pontjának ezen első szava után: „intézkedik“ hozzá teendő „a törvényhozás kivételével.“

A mi az alkotmánytervezetnek „Az egyházi bíróságok vagy törvényszékekről“ szóló második részét illeti, erre nézve egyházkerületünk csupán a következő megjegyzésekre szorítkozik.

Az egyházközségi bíróságról szóló A) pont 108-dik §-re vonatkozólag egyházkerületünk nem tartja czélszerűnek az egyházközségi bíróságoknak a presbyterségtől és a választási jogtól való megfosztás hatalmát megadni, mert ez által veszélyes visszaéléseknek útja nyílnék. E hatalommal az egyházmegyei törvényszékek ruházandók föl, mint első foku ítélő hatóságok.

Az egyházmegyei törvényszékekről szóló B) pont 109-ik §-e kiegészítendő eképen:

„Az egyházmegyei törvényszéket alkotják: az esperes, mint elnök, vagy akadályoztatása esetében a segédgondnok és az egyházmegyei tanácsbírák az erdélyi egyházkerületben fönntartatván a jelenlegi szervezet.“

Az egyházkerületi törvényszékekről szóló C) pontra nézve egyházkerületünk kijelenti, hogy egyházkerületi törvényszékének fennálló szervezetét, úgy a tanárookra, mint a többi egyházi személyekre nézve, érintetlenül fönntartja s e fönntartás becikkelyezését kívánja.

Az országos egyházi törvényszékekről szóló D) pont alatti javaslatokra nézve, egyházkerületünk kimondja, hogy az országos egyházi törvényszéket a maga részére is elismeri, mint legfőbb ítélő hatalmat:

a) a semmiségi esetekben, mint semmitőszéket.

b) azon ügyekben, melyek egyházkerületi törvényszékünk által csak első bíróságilag láttatnak el, mint felfolyamodási törvényszéket.

Egyházkerületünk e nyilatkozatának becikkelyezését kívánja.

A mi az alkotmánytervezetnek az iskolaügyről szóló harmadik részét illeti, egyházkerületünk kijelenti hogy fő- és középtanodáinak sajátserű autonóm állását és azoknak az egyházkerülethez való viszonyát jövőre is fönntartja.

A kérdés részleteire nyilatkozatát akkor teendi meg, midőn az iskolaügyre vonatkozó törvényjavaslat elkészül.

Az alkotmánytervezetnek a magyar ref. egyházban a tisztviselőkre, hivatalnokokra, egyes egyháztagokra, általában a belrendtartásra vonatkozó törvényekről szóló **negyedik részében** a harmadik fejezet 173-dik §-ének e befejező kifejezése: „az egyházközségek presbyteriumai által“ helyett ez teendő: „mindenik egyházkerületnek saját rendtartása szerint.“

Ugyanazon fejezetnek 174-ik §-ének következő módosítását kívánja:

„A megválasztott püspök az illető egyházkerületek saját rendszabályai szerint erősítették meg s állittatik be hivatalába.“

Ugyanazon fejezetnek 175-ik §-ét egyházkerületünk kiegészítendőnek tartja a következő hozzáttétellel: „és a választást elfogadja.“

Végül ugyanazon fejezet 176-ik §-nek a) b) c) d) és e) alienáit, egyházkerületünk kihagyandóknak véli s a helyett az idézett §. végét e szavakkal kiegészítendőnek tartja:

„A püspöki különösebb kötelelességeket, mindenik egyházkerület maga határozza meg.“

Ha e módosítás el nem fogadtatik, egyházkerületünk becikkelyezését kívánja annak, hogy az erdélyi egyházkerület a püspöki különösebb kötelelességeket keblileg szabályozza.

10.) A közgyűlés a jegyzőkönyv fogalmazása végett egy fél órára fölfüggesztetvén, annak eltelte után a jegyzőkönyv felolvastatván

hitelesítettett.

Br. KEMÉNY GÁBOR, elnök.

SZÁSZ DOMOKOS,

közjegyző.